

דברי התעוררות לכבוד יום הקדוש

ונוגע גם לסוכות

הרב מנחם רוקח

ר"ע במשנה אם אינו תוקע למה מזכיר מלכיות (ר"ה לב). כמו כן העבודה של יו"כ הרי אומרים רק בחזרת הש"צ, קודם סיום ברכת קדושת היום. וכמו כן וידוי שרק בחזרת הש"צ נאמר תוך התפלה, משא"כ בתפלה בלחש אומרים הוידוי אחר ברכת שים שלום.

ד) במוסף שמזכירין עשרה הרוגי מלכות מסתבר שיש לכוין שייכות מכירת יוסף להרוגי מלכות, כדאיתא במפרשים, ולהוסיף באהבת אחרים חנם. ופרשת נצבים יש שם הקדמה למדריגה זו "והנגלות לנו ולבנינו", ערבות (רש"י שם).

ה) בתשעה באב בקינות מזכירין עשרה הרוגי מלכות בהרגש אבלות, אבל במוסף יו"כ מזכירין עשרה הרוגי מלכות כקרבן ממש, קיום "ועשיתם" עולה דכתיב בראש השנה (כעין הקדמה ליו"כ כדלעיל אות א), שבשאר יו"ט כתיב "והקרבתם עולה".

גם ביזכור של יו"כ, לענ"ד שבוכים על קרבן המשפחות שנשחטו בדורנו על קידוש השם, יש גם רעיון של קרבן כמו ר' עקיבא וקידוש השם שלו. וכל עשרה הרוגי מלכות קדושי עליון, עי' תוס' סיום מנחות לחד פירושא, מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים, והיינו בשמונה עשרה "ואשי ישראל ותפלתם באהבה תקבל". מסופר על צדיק וקדוש בזמן חורבן דורנו שבלילה אחר חצות קודם העברה לאוישוויץ ביקש מידידיו שישמרו אותו כשהלך לטבול באסיפת מים שם מחוץ, כדי לקיים תוספות קדושה קודם השריפה. אבינו מלכנו עשה למען באי באש ובמים על קידוש שמך, באש ובטהרה במים מקודם מצוה הנורא.

ערב יום הקדוש תשע"ד

ברוב קהילות המנהג לומר בע"פ דברי התעוררות אחר כל נדרי קודם מעריב... ויש בזה מעלה להמתחילים בעוד יום, כדי שקריאת שמע תהא אחר צאת הכוכבים... ובכתב יש המעלה שלא תשתכח "למען יעמדו ימים רבים" (ירמ' לב: יד).

א) מצינו יום כפור נקרא "ראש השנה", "בראש השנה בעשור לחדש" (יחזקאל מ:א) ופשוט שיש קשר, יש ענינים בר"ה שהם כמו הקדמה ליו"כ:

בראש השנה מתפללין על שמחה (בברכת אתה קדוש) שמחה לארצך וששון לעירך, וכן ביום כיפור. בראש השנה כתיב "חדות ה' היא מעוזכם" (נחמ"י ח:יד). "כהיום הזה תביאנו ששים ושמיים", וכמו כן אחר העבודה ביום כיפור. במוצאי יום כיפור חל הפסוק "לך אכול בשמחה לחמך" (קהלת ט:ז). במדרש שם שקאי על מוצאי יום כיפור (מובא בתוס' יומא פז: ד"ה והאמר).

ב) אחר המלך הקדוש בעשי"ת מתפללין אתה חונן לאדם דעת. הקב"ה רוצה להיות מלך על עם דיעה, כמו שמצינו שאמר יותם לבעלי שכם, המשל מהעצים (שופטים ט:ח). בפרט שנה זו שנת תשע"ד. "דע את א' אביך" (דברי הימים א' כח:ט), גם לשון עדות בקשר ק"ש, "וזכור עדותנו בכל יום תמיד אומרים פעמים באהבה שמע ישראל". ונוגע בפרט בעשי"ת ששמע ישראל שייך למלכות השי"ת... בעדות צריך ראי' והבנה, ראי' ודיעה.

ג) כמו שבר"ה התקיעות של עמידה (בנוסה אשכנז) בחזרת הש"ץ לבד, ולא בבלחש, אשר על כן נחוץ מאד לשמוע מהש"צ בפרט במלכיות, שלפי

לעיל) עיצומו של יום לכפר לפטור מכרת, וע"י תשובה לכפרה גמורה).

עוד י"ל המעלה בסמיכות על פרשת צו יחד עם מצות פרה אדומה, שהיא, כידוע, חקת התורה בלי נתינת טעם, עד שגם שלמה המלך החכם מכל אדם הודה "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" (קהלת ז:כג), ודרשו חז"ל (יומא יד.) שקאי על פרה אדומה. וכמו כן י"ל יו"כ עצם היום יש בו איזה כפרה, ולשיטת רבי כפרה גמורה, ולתירוצא א' בתוס' ישנים גם לרבי "איזה" כפרה נגרם מעצומו של יום.

ומעניין הגימט' דאיתא במפרשים "והיא רחוקה" בגימטריא פר"ה אדומ"ה. ויש להוסיף עפ"י הנ"ל בסמיכות יו"כ, בהפטרות יו"כ "בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק" (ישעי' נז:ט), "לרחוק" בגימט' פרה אדומה (עם ג' אותיות פרה).

ז) במנחה יו"כ קוראים סיום פרשת אחרי מות, "ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם", חטא הוא טומאה, טומאת מת, וצריך טהרה, כדי להיות ראויים להמליך עלינו את הקב"ה, "אני ה' אלקיכם, זו מלכות" (ר"ה לב.), וע"י טהרה זוכים לחיים טובים.

ח) התמיהא שעסקנו ליישב למה לא מזכיר "לכפר" בפרשת פנחס, גם בסוכות יש לשאול למה לא כתיב בחטאת "לכפר". בספר שערי אהרן מביא בשם מנחה בלולה דביו"כ אין צריך לכתוב לכפר דיו"כ מכפר ומן יוהכ"פ ואילך (כל ימי סוכות) לא כתיב לכפר עליכם, דאין צריך עוד שכבר נתכפרו ביום הכפורים".

וזאת צריך הסבר: דאטו ליכא דעובר חטא בסוכות, ובמדרש תנחומא ובמדרש רבה (ל:ז) עה"פ ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר (אמור כג:מ), זה חמשה עשר בחודש השביעי ואתה אומר ביום הראשון? [בפירוש מהרז"ו מבאר דהתמיהא היא גם בפסוק הקודם למה נצרך לכתוב ביום הראשון]

ואו) בריש מס' יומא לומדים ז' ימי פרישה בשני דברים, בפרה אדומה וביו"כ. בפרשת צו מצינו מצות פרישה קודם קיום עבודת הקרבנות במשכן, וכמו כן (פרישה) ציוה ה' לעשות לכפר עליכם, דרשו חז"ל לעשות מעשה פרה; לכפר פרישה קודם יו"כ. השייכות: דהחוטא חסר חיים, "כי לא תחפוץ במות המת", כי אם בשובו מדרכו וחי'. בטהרה מטומאת מת לא די טבילה במקוה, הגם שצריך גם טבילה (תוס' יומא יד. ד"ה למזה) אלא צריך טהרה של פרה אדומה. לשניהם צריך הכנה דרבה, ז' ימים.

בפרשת פנחס, קרבן מוסף של החגים. בפסח כתיב "ושעיר חטאת אחד לכפר" (כח:כב). בעצרת "לכפר עליכם" (כח:ל). בר"ה "לכפר עליכם" (כט:ו). ביום הכפורים כתיב "שעיר עזים אחד חטאת" (כט:יא), אבל לא כתיב לכפר. ועי' בעה"ט הטעם לפי שיום הכפורים עצם היום מכפר. ובהגהות ר' יעקב רייניץ הוסיף דהיינו לשיטת רבי (יומא פה:): דעיצומו של יום מכפר. וצ"ע לדיעה שלא כרבי, למה לא כתיב אצל חטאת "לכפר". ובתוס' ישנים (יומא שם) לחד תירוצא גם לשיטת רבי עיצומו של יום מכפר רק למעט מכרת אבל כפרה גמורה ליכא בלא תשובה, "דאל"כ למה הרב הבית בשביל עוונותינו כיון שיום כפורים מכפר".

לולא דמסתפינא הי' נראה לומר דלא כתיב לכפר אצל חטאת דיו"כ, דהתורה הקדושה סמכה על "לכפר" דכבר כתיב בפרשת צו, אצל מצות פרישה ד' ימים, "לעשות לכפר עליכם", "לעשות" היינו פרשת פרה אדומה, "לכפר" פרישה ליו"כ.

ובזה (שהתורה סמכה על ה"לכפר" שבפרשת צו) רומז השייכות לפרה אדומה, שהוא ענין טהרה מטומאת מת (כדלעיל שהחוטא חשוב כמת), והקב"ה מלך חפץ בחיים, "כי לא תחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה". ובחטאת של יו"כ היינו עם תשובה. (ולשיטת רבי (להדעה בתוס' ישנים המובא

"אלא ראשון לחשבון עונות". דמיום הכפורים עד החג כל ישראל עסוקין במצות, זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו, וביו"ט ראשון של חג ישראל עומדין לפני הקב"ה... (ומקיימין מצות סוכה וד' מינים)... ואומר להם (הקב"ה) מה דאזל אזל מן הכא נחיל חושבנא" (מכאן ואילך נתחיל לחשוב - מתנות כהונה). הרי לפי"ז מחמשה עשר ואילך צריך כפרה, ולמה לא כתיב "לכפר".

נר' לומר הנה בחטא העגל, והיו בסכנה גדולה כל עם ישראל, "ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו..." (תהלים קו:כג), כשביקש משה ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי... (שמות לג:יב), אומר לו הקב"ה "פני ילכו והניחותי לך" (עי' דעת זקנים מבעלי התוס' בפ' שני "כעסי ילך מעלי, כמו "ונתתי פני בנפש האכלת את הדם" (ויקרא יז:יוד). [וכן בברכת כהנים כתיב פ' נשא, ישא ה' פניו אליך "כבוש כעסו" (רש"י)]. ולכאור' קשה הרי למדנו באבות (פרק ה' משנה י"ד) "קשה לכעוס ונוח לרצות חסיד". גם על רציחה ממש אמר קין כשהרג את אחיו "גדול עוני משוא? - "בתמיה" (רש"י).

יש ליישב דשאני חטא העגל דחטאו מהר, "סרו מהר מן הדרך" (שמות לב:ח). גם בפרשת עקב "סרו מהר" (דברים יט:יב). "עלובה כלה מזנה בתוך חופתה" (שבת פח:). ולכן מדה כנגד מדה, הסליחה לא בא מהר, אלא כאשר "כעסי ילך מעלי".

בראש חודש אלול, כבר נתקיים פני ילכו והניחותי לך. "בעת ההיא אמר ה' אלי פסל לך..." (דברים יוד:א), "לסוף מ' יום נתרצה לי... ומשכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים..." (רש"י). בדעת זקנים פרשת שלח "ויאמר ה' סלחתי כדברך" (יד:כ), "על ששינינו שנתרצה הקב"ה לישראל ביום הכפורים ואמר לו סלחתי כדברך, ולכך הוקבע אותו יום למחילה ולכפרה לדודות. מקשים העולם היכן

מצינו שאמר לו הקב"ה למשה סלחתי כדברך במעשה העגל? אלא כאן במרגלים! וי"ל דהאי קרא (סלחתי כדברך) אדלעיל קאי כאשר נשאתי לעם הזה ממצרים ועד הנה, אז (על מעשה העגל) אמרת סלחת כדברך. ועוד י"ל "כדברך" משמע גם שם אמר סלחתי, עכ"ל דעת זקנים. ולכן אחר כל נדרי אומרים פסוק זה ויאמר ה' סלחתי כדברך, ומברכים שהחיינו.

נמצא דפנים של כעס הי' עבור "סרו מהר", ועל זה היו צריכים סליחה, ועל זה בא הכפרה ביום כיפור, וא"כ לא שייך עוד הפעם חטא "מהר", שעל חטא מהר הי' הסליחה ביום כיפור. ולכן כל חג הסוכות בא מיד אחר יו"כ, עד שלא צריך לכתוב "לכפר".

ט עוד בנוגע לסוכות וסמיכות ליו"כ. כבר נרשם לעיל (אות ב') המלך הקדוש אתה חונן לאדם דעת, בפרט שנה זו תשע"ד. ידוע שיטת הב"ח דבשלשה מצות דכתיב "למען" צריך לכויז טעם המצוה, נוסף לכוונת חובת המצוה (מצות צריכות כוונה). והן באלו: תפילין דכתיב **למען** תהי' תורת ה' בפיק; בציצית **למען** תזכור; וסוכה דכתיב **למען** ידעו דורותיכם.

וזאת חידוש גדול, דבשלמא תפילין נוהג כל יום, וכמו כן ציצית, וסוכה הרי נוהג רק ז' יום בשנה. ויש להסביר דבמצות סוכה יש בה ענין ראשית, שבא מיד אחר יו"כ, יום מתן לוחות שניות. קדש לי כל בכור, שיש בזה השפעה על כל השנה, "למען ידעו דורותיכם", ידיעה והבנה בכל התורה. ובריש מס' סוכה, סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה, אמר רבה דאמר קרא למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתני... עד עשרים אמה שלטה בה עינא ויודע שהוא דר בסוכה ומקיים למען ידעו דורותיכם.

